

Εξελίξεις, προοπτικές και προκλήσεις για την οικονομική πολιτική

Απόσπασμα από την ετήσια έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας Νίκ. Γκαργκάνα

Οι περισσότεροι από τους παράγοντες που είχαν επηρεάσει θετικά την πορεία της ελληνικής οικονομίας τα δύο πρώτα έτη μετά την υιοθέτηση του ευρώ, εξακολούθησαν να επιδρούν ευνοϊκά και το 2003. Ο ρυθμός ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας σημείωσε μικρή επιτάχυνση το 2003, παρά τη δυσμενή οικονομική συγκυρία στη ζώνη του ευρώ. Η αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) έφτασε το 4,2% έναντι 3,9% το 2002 (σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες προσωρινές εκτιμήσεις του υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών), υπερβαίνοντας τον αντίστοιχο μέσο ρυθμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση για όγδοο κατά σειρά έτος. Ωστόσο, παρά αυτές τις ευνοϊκές εγχώριες συνθήκες, η ελληνική οικονομία δεν σημείωσε πρόοδο όσον αφορά την επίλυση των δύο βασικών διαρθρωτικών προβλημάτων της, τα οποία είναι η χαμηλή διεθνής ανταγωνιστικότητα και οι δημοσιονομικές ανισορροπίες.

Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα ανέκαμψε σημαντικά το 2003, ιδίως το δεύτερο εξάμηνο του έτους.

Οι προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας για το 2004 είναι ευνοϊκές. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προβλέπει ότι ο αριθμός ανόδου του παγκόσμιου ΑΕΠ θα φθάσει γύρω στο 4,5%, με προοπτική να παραμείνει υψηλός και το 2005.

Ο πληθωρισμός (βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) παρέμεινε κοντά στο 3,5%, με αποτέλεσμα η διαφορά πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και της ζώνης του ευρώ να διατηρηθεί ουσιαστικά αμετάβλητη σε σχέση με το μέσο όρο της τελευταίας τριετίας (σχεδόν 1,5 εκατοστιαία μονάδα). Η εξέλιξη αυτή υποδηλώνει περαιτέρω διάβρωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Όσον αφορά τις δημοσιονομικές εξελίξεις, η χαλάρωση των δημοσιονομικών συνθηκών ήταν ιδιαίτερα έντονη το 2003. Συγκεκριμένα, η αύξηση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης ήταν ιδιαίτερα μεγάλη και το έλλειμμα έφθασε στο 2,95% του ΑΕΠ το 2003, έναντι 1,4% το 2002, σύμφωνα με αναθεωρημένες εκτιμήσεις που υπέβαλε το υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στη Eurostat στις 30 Μαρτίου.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις, το ενοποιημένο χρέος της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε το 2003 στο 103,0% του ΑΕΠ, από 104,7% του ΑΕΠ το 2002. Η μείωση αυτή (κατά 1,7% του ΑΕΠ) είναι μικρότερη από την αρχική πρόβλεψη για μείωση κατά 5,1 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών παραμένει υψηλό, αν και μειώθηκε στο 5,7% του ΑΕΠ το 2003, από 6,1% το 2002. Εν μέρει, το έλλειμμα είναι αναμενόμενο για μια χώρα που βρίσκεται σε διαδικασία πραγματικής σύγκλισης. Οι επενδύσεις, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξήθηκαν με ταχύ ρυθμό τα τελευταία χρόνια, αλλά η αποταμίευση –ιδιωτική και δημόσια– υπολείπεται των επενδύσεων, γεγονός που αντανακλάται στο διευρυμένο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ωστόσο, το έλλειμμα αντανακλά επίσης διαρθρωτικές αδυναμίες και χαμηλή ανταγωνιστικότητα, όπως υποδηλώνει η μείωση του μεριδίου των ελληνικών εξαγωγών επί των συνολικών εισαγωγών της ζώνης του ευρώ κατά τη δεκαετία του '90 και η σταθεροποίησή του σε χαμηλά επίπεδα από το 1999 και εξής. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται επειδή ο υψηλότερος ρυθμός πληθωρισμού της ελληνικής οικονομίας έναντι των ανταγωνιστών της διαβρώνει την ανταγωνιστικότητα ως προς τις τιμές.

Προϋπόθεση της οικονομικής ανάπτυξης είναι η ύπαρξη ισχυρού και σταθερού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η κερδοφορία των τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 47% περίπου το 2003. Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων τους αυξήθηκε σε 12,8%, από 8,4% το 2002, και η αποδοτικότητα του συνολικού ενεργητικού τους αυξήθηκε σε 0,9%, από 0,6% το 2002. Παρατηρήθηκε επίσης μικρή βελτίωση στην κεφαλαιακή επάρκεια, καθώς τα σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο ίδια κεφάλαια, σε ενοποιημένη βάση, ανήλθαν σε 11,8% του συνολικού ενεργητικού το 2003, από 10,5% το 2002. Εάν ληφθεί υπόψη η επίπτωση επί του δείκτη από την υστέρηση των σχηματισμένων προβλέψεων ορισμένων τραπεζών έναντι των ελάχιστων απαιτούμενων εποπτικών προβλέψεων (μετά την προς τα άνω αναπροσαρμογή των σχετικών συντελεστών από την Τράπεζα της Ελλάδας το 2003) καθώς και η αβεβαιότητα ως προς τις μελλοντικές εξελίξεις στις κεφαλαιαγορές και γενικότερα στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, θα πρέπει οι ελληνικές τράπεζες να διατηρήσουν υψηλούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας ώστε να διαθέτουν ικανοποιητικό περιθώριο ασφάλειας και ισχυρή ανταγωνιστική θέση.

Ο πληθωρισμός, ο οποίος επιβραδύνθηκε σταδιακά στη διάρκεια του 2003, αναμένεται ότι σε μέση ετήσια βάση θα διαμορφωθεί το 2004 στο ίδιο επίπεδο όπως πέρυσι ή σε επίπεδο οριακά υψηλότερο, ενώ η διαφορά του από τον πληθωρισμό στη ζώνη

του ευρώ ενδεχομένως θα υπερβεί τα εκατοστιαία μονάδα. Ειδικότερα, το 2004 προβλέπεται ότι θα επιταχυνθεί ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Επίσης, εκτιμάται ότι η άνοδος των Ολυμπιακών Αγώνων θα ενισχύσει τα φαινόμενα υπερβάλλουσας ζήτησης στους τομείς των υπηρεσιών (όπως ο τουρισμός και σε άλλες διοργανώτριες χώρες παρελθόν). Η προβλεπόμενη αύξηση της μέσης ετήσιας τιμής του αργού πετρελαίου σε δολάρια ΗΠΑ εκτιμάται ότι θ' αντιστοιχεί από την ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου (σε μέσα ετήσια επίδοση). Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι υπάρχουν εφέτος εντονότερα από ό,τι συνήθως στοιχεία αβεβαιότητας όσον αφορά στους τρέχοντες παράγοντες.

Κατά το υπόλοιπο της δεκαετίας, η Ελλάδα θα πρέπει να επιτύχει υψηλότερη και πιο ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη, ώστε να βελτιώσει το επίπεδο των πολιτών της να ανταποκριθεί να συγκλίνει προς το μέσο όρο της Ε.Ε. Βασικοί στόχοι της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης, σύμφωνα με τις προγραμματικές δηλώσεις του προέδρου της Βουλής στις 20 Μαρτίου 2004, είναι:

- Η βελτίωση της παραγωγικότητας και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.
- Η επιδίωξη ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης που θα υπερβαίνει το 5%.
- Η μείωση της ανεργίας κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες έως το τέλος της τετραετίας.
- Η σύγκλιση των μισθών και των συντάξεων προς το μέσο όρο της Ε.Ε. τα επόμενα 8 χρόνια.

Για την επίτευξη αυτών των φιλόδοξων στόχων, θα απαιτηθεί μια μεσοπρόθεσμη στρατηγική της οικονομικής πολιτικής, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει: α) ένα φάσμα περαιτέρω οικονομικών και δημοσιονομικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό την αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της ελληνικής οικονομίας μακροχρόνια, β) μια κροοικονομική πολιτική προσανατολισμένη στην ανάπτυξη και τη σταθερότητα, γ) συγκεκριμένες πολιτικές για την εξασφάλιση διατηρήσιμης δημοσιονομικής ισορροπίας μακροχρόνια.

Η διατήρηση ρυθμών ανόδου του ΑΕΠ πάνω του 5% μεσοπρόθεσμα προϋποθέτει αύξηση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης προκειμένου να αποφευχθούν οι περιοριστικές πιέσεις.